

POSTANOWIENIE

21 października 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Pawłyszcz

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 21 października 2025 r. w Warszawie
zażalenia D. S.

na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 11 lipca 2025 r.,

I ACa 2346/24,

w sprawie z powództwa D. S.

przeciwko S. W.

o zapłatę i złożenie oświadczenia odpowiedniej treści,

uchyla zaskarżone postanowienie.

(G.G.)

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 19 września 2011 r. Sąd Okręgowy w Krakowie ustanowił dla powódki pełnomocnika z urzędu. Obecny pełnomocnik pełni tę funkcję od 29 sierpnia 2016 r. (data zarządzenia Okręgowej Izby Radców Prawnych o wyznaczeniu). Po wydaniu przez Sąd Apelacyjny wyroku z 4 kwietnia 2019 r., I ACa 1653/16, pełnomocnik z urzędu wniósł skargę kasacyjną. Na skutek tej skargi Sąd Najwyższy wyrokiem z 24 maja 2024 r., II CSKP 1177/22, uchylił wyrok Sądu drugiej instancji w zaskarżonej części i przekazał sprawę Sądowi odwoławczemu do ponownego rozpoznania. Po ponownym rozpoznaniu apelacji pozwanego w części objętej obowiązkiem ponownego rozpoznania Sąd Apelacyjny ponownie uwzględnił apelację w tej części i oddalił powództwo co do żądania przeproszenia.

Pełnomocnik powódki ponownie wniósł skargę kasacyjną, a Sąd drugiej instancji postanowieniem zaskarżonym niniejszym zażaleniem odrzucił skargę ze względu na brak umocowania pełnomocnika do zastępstwa powódki w postępowaniu przed Sądem Najwyższym. Sąd odwoławczy uznał, że „dla oceny zakresu pełnomocnictwa pełnomocnika z urzędu nie ma znaczenia okoliczność, że wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 12 lutego 2025 r. zapadł po uchyleniu w dniu 24 maja 2024 r. przez Sąd Najwyższy wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 4 kwietnia 2019 r. i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania”.

W zażaleniu na odrzucenie skargi kasacyjnej pełnomocnik podniósł, że na mocy przepisów przejściowych rozszerzających zakres umocowania pełnomocnika (zmiana art. 91 k.p.c.) pełnomocnicy ustanowieni przed 1 lipca 2023 r., tj. przed wejściem nowelizacji w życie, są uprawnieni do zastępstwa przed Sądem Najwyższym nawet w przypadku braku w pełnomocnictwie wyraźnego powierzenia pełnomocnikowi tego zakresu umocowania, a ponadto nawet w przypadku podstaw do odrzucenia skargi postanowienie o odrzuceniu należało poprzedzić wezwaniem pełnomocnika do uzupełnienia braku umocowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zakres umocowania pełnomocnika z urzędu określa art. 118 § 2 k.p.c., odsyłający do zakresu określonego w art. 91 k.p.c. Do 1 lipca 2023 r. zakres ten obejmował powództwo wzajemne, skargę o wznowienie postępowania i postępowania wywołane ich wniesieniem, jak też wniesieniem interwencji głównej przeciwko mocodawcy. Objęcie ustawowym zakresem umocowania innych postępowań (z powództwa wzajemnego, z interwencji głównej) wskazuje, że pominięcie skargi kasacyjnej w tym przepisie wynikało z prawidłowego założenia ustawodawcy, że postępowanie kasacyjne - jako dalszy ciąg postępowania, chociaż nadzwyczajny i o ograniczonym zakresie kognicji – jest objęte zakresem pojęcia „wszystkich łączących się ze sprawą czynności procesowych”.

Jednak uchwałą z 7 sędziów z 5 czerwca 2008 r., III CZP 142/07, Sąd Najwyższy uznał, że zakres umocowania z art. 91 k.p.c. nie obejmuje zastępstwa w postępowaniu kasacyjnym. W celu zmiany tego stanu rzeczy ustawodawca

ustawą z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy - *Kodeks postępowania cywilnego* oraz niektórych innych ustaw dodał skargę kasacyjną do czynności *expilicite* wymienionych w art. 91 k.p.c. Zmiana ta obowiązuje od 1 lipca 2023 r. Przy tym do spraw wszczętych i niezakończonych przed 1 lipca 2023 r. stosuje się przepisy K.p.c. w brzmieniu obowiązującym od 1 lipca 2023 r. (art. 19 ust. 1 ustawy zmieniającej), z wyjątkami określonymi w art. 19 ust. 2-7 u. zmieniającej. Wyjątki te nie obejmują art. 91 k.p.c., co wskazuje, że zakres umocowania pełnomocnictwa udzielonego przed 1 lipca 2023 r. od tego dnia należy ustalać w oparciu o art. 91 k.p.c. w nowym brzmieniu, chyba że postępowanie zakończyło się prawomocnie przed tym dniem.

Mimo brzmienia art. 19 ust. u. zmieniającej w orzecznictwie dominuje pogląd, że art. 91 k.p.c. w nowym brzmieniu stosuje się tylko do pełnomocnictw udzielonych po 1 lipca 2023 r. Zwolennicy tego poglądu podnoszą, że ustawa zmieniająca nie mogła z mocą wsteczną rozszerzyć zakresu umocowania pełnomocnictwa udzielonego wcześniej. Jednak wola ustawodawcy była odmienna, a ponadto ustawa zmieniająca została opublikowana w Dzienniku Ustaw 31 marca 2023 r. i każda strona toczącego się wówczas postępowania miała czas do 1 lipca 2023 r. na wyłączenie wniesienia skargi kasacyjnej z udzielonego pełnomocnictwa, jeżeli nie chciała, aby pełnomocnik był uprawniony do tej czynności.

Spór o to, które pełnomocnictwa z mocy prawa uprawniają do wniesienia skargi kasacyjnej, nie rozciąga się na umocowanie wynikające z ustanowienia pełnomocnika z urzędu. W takim przypadku sąd, który ustanowił pełnomocnika przed 1 lipca 2023 r., bez bliższego określenia zakresu umocowania, przyznał pełnomocnikowi zakres zastępstwa określony w art. 91 k.p.c. w brzmieniu sprzed 1 lipca 2023 r. z uwzględnieniem uchwały z 5 czerwca 2008 r., III CZP 142/07. Ustawa zmieniająca nie zmieniła z mocą wsteczną zakresu zastępstwa określonego w art. 118 § 2 k.p.c., niezależnie od rozstrzygnięcia sporu o zakres pełnomocnictw udzielonych przez strony przed 1 lipca 2023 r.

Postanowienie z 19 września 2011 r. oraz wydane w jego wykonaniu zarządzenie OIRP ustanowiło zakres zastępstwa z wyłączeniem skargi kasacyjnej i późniejsza zmiana art. 91 k.p.c. nie zmieniła zakresu umocowania pełnomocnika

z urzędu (tak samo post. SN z 25 września 2025 r., I CSK 2820/24). Przeoczenie braku umocowania przez Sąd Apelacyjny, który nadał bieg pierwszej skardze kasacyjnej, oraz dalsze przeoczenie tego braku przez Sąd Najwyższy nie mają wpływu na ocenę zakresu umocowania. Wydanie przez Sąd Najwyższy wyroku kasatoryjnego w warunkach nieważności nie ma wpływu na ważność ponownego wyroku Sądu drugiej instancji, ponieważ podstawy nieważności określone w art. 379 k.p.c. obejmują tylko postępowanie przed sądem, który wydał wyrok kończący postępowanie.

Skoro pełnomocnik z urzędu nie był uprawniony do wniesienia w imieniu powoda skargi kasacyjnej, to nie był także uprawniony do wniesienia zażalenia na odrzucenie tej skargi. Jeżeli jednak odrzucenie skargi nastąpiło z powodu braku umocowania, to zażalenie na odrzucenie wniesione nadal z tym samym zakresem umocowania nie może zostać odrzucone, gdyż w ten sposób Sąd Najwyższy nigdy nie mógłby skontrolować merytorycznie prawidłowości odrzucenia skargi przez sąd powszechny. Sąd Okręgowy prawidłowo nie odrzucił zażalenia, lecz przedstawił je Sądowi Najwyższemu.

Przy tym zasadny okazał się kolejny zarzut skarżącego, iż nie został wezwany do uzupełnienia braków zażalenia. Na podstawie art. 394¹ § 3 k.p.c. do zażalenia wniesionego do Sądu Najwyższego stosuje się art. 398⁶ § 3 k.p.c. Odesłanie nie obejmuje art. 398⁶ § 2 k.p.c. stanowiącego podstawę odrzucenia skargi kasacyjnej bez wezwania do usunięcia braków (ponadto brak pełnomocnictwa nie został objęty hipotezą art. 398⁴ § 1 k.p.c.). Pełnomocnika z urzędu składającego pismo poza zakresem umocowania należy wezwać do uzupełnienia braków w celu umożliwienia stronie ustanowienia pełnomocnika z wyboru.

Dlatego Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. uchylił zaskarżone postanowienie.

(G.G.)

[a.]